

Asylbørns retsstilling

Overtræder Danmark stadig Børnekonventionen?

Oplæg ved Folkemødet på Bornholm 2015 ved Bente Rich

Baggrund:

I bevægelsen Bedsteforældre for Asyl har vi gennem flere år undret os over, at afgørelser om asylbørns skæbner har forekommet vilkårlige og uforståelige for os, selv om vi forsøgte at sætte os ind i lovgivningen og dens intentioner.

Vi havde længe håbet på, at FN's Konvention om Barnets Rettigheder ville blive inkorporeret i dansk lovgivning og danne grundlag for en domstolsprøvelse i de sager, der er mest ubegribelige. Dette ville give os alle en sikkerhed for, at disse særligt sårbare børn har samme retssikkerhedsmæssige beskyttelse som alle andre i det danske samfund.

Men lige før 25-års dagen for Børnekonventionens fødsel i december 2014 stod det klart, at Danmark ikke ville inkorporere konventionen. En af begrundelserne var, at en inkorporering ville overlade opgaver til domstolene af både rets- og fordelingspolitisk karakter, som det tilkommer lovgivningsmagten at løse, fordi der mere er tale om politik end jura. Afdøde landsdommer Holger Kallehauge argumenterede imod dette synspunkt (hans tale: "Foredrag af Holger Kallehauge om arbejdet i Inkorporeringsudvalget" findes på Dansk Handicapforbunds hjemmeside). Efter hans erfaring var det lykkedes rigtig godt at inkorporere Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ved lov. Denne inkorporering fik en meget betydelig virkning, og konventionen fik hurtigt væsentlig større retskildeværdi end Grundloven.

Formålet med dette møde:

Vi ønsker i den næste time sammen med jer at diskutere asylbørns situation ud fra FN's Børnekonvention, som Danmark har tilsluttet sig og lovet at overholde, idet vi aldrig hører en debat derom blandt ikke-professionelle. Det er meget ulykkeligt, at skiftende regeringer i Danmark har forsømt den brede oplysning og deraf følgende debat om intentionerne i de konventioner, Danmark har tilsluttet sig. Derved får man nemt en fornemmelse af, at konventioner kun handler om højtflyvende jura – og på det seneste, at påberåbelse af konventioner er et overgreb på vores ret til selv at bestemme.

Vi vil ved dette møde efter en præsentation af ideen i FN's Konvention om Barnets Rettigheder gennemgå én eller to børnesager og bede jer, som

deltager i dette møde, komme med jeres bud på, hvad der vil være den mest retfærdige afgørelse af disse ansøgninger. Derved håber vi at få en debat med bidrag fra de mange forskellige synspunkter, vi formentlig har.

Retssikkerhed:

Først vil jeg kort omtale retssikkerhed: Retssikkerhed er et demokratis værn og danner modsætningen til vilkårlighed og utryghed. Vi kender alle begrebet "bananrepublik", hvorved vi forstår et land præget af magtmisbrug og total uforudsigelighed.

I et fungerende demokrati baseres retssikkerheden på gode og klare regler. De skal være kendte og forståelige – samt offentliggjorte på en måde, så borgerne har en mulighed for at kende dem.

Retssikkerhed indebærer: Et lighedsprincip, at alle er lige for loven

Forudsigelighed

Overholdelse af menneskerettigheder.

I Danmark har vi mulighed for at følge konsekvenserne af lovgivningen på alle områder – bortset fra flygtningeområdet. Beslutninger om asyl træffes i Flygtningenævnet, uden at menigmand får kendskab dertil. Selv om Flygtningenævnet omtales som en domstolslignende instans, indeholder den ikke den uafhængighed, en rigtig domstol har.

Andre beslutninger om f.eks humanitært ophold afgøres i Justitsministeriet – og atter andre afgørelser om børn belyst ud fra Børnekonventionen træffes i Udlændingestyrelsen.

Den almindelige befolkning, som i et demokrati netop er vogterne, har ingen chance for at holde sig orienteret.

Men da Danmark har lovet at overholde Børnekonventionen, kan vi forsøge at tage udgangspunkt i, hvad den indeholder:

FN's Konvention om Barnets rettigheder:

Først lidt om baggrunden for denne konvention. Den er ikke blevet sendt til os som et påbud udefra men er udviklet internationalt gennem 10 år – og længe før skete der holdningsændringer i den vestlige verden. Faktisk foregik der allerede fra midten af 1800-tallet en filosofisk diskussion om barnet som rettighedsindehaver- selv om barnet ikke har samme kapacitet som en voksen til at kræve sin ret. Gennem hele 1900-tallet voksede opmærksomheden

omkring, at mange børn var i en sårbar situation, og parallelt med, at andre grupper - kvinder og tyende - fik rettigheder, blev man parat til også at sikre, at børn skulle beskyttes og respekteres. I 1924 tilgodeså Genevekonventionen således børns grundlæggende behov for beskyttelse, mad og sundhed. I 1978 anmodede Polen FN om at udarbejde en egentlig konvention, som skulle etablere en juridisk bindende international aftale om børns rettigheder. Den blev vedtaget af FN's generalforsamling i 1989 og har vundet en enestående tilslutning, idet næsten alle lande har tiltrådt den. En komité i Geneve overvåger, at landene overholder børnekonventionen og retter op på mangler.

Børnekonventionen indeholder fire grundsøjler, som I kan se på teltvægen bag mig:

Artikel 2:

Konventionsstaterne skal respektere og sikre ethvert barn i dets område de rettigheder, konventionen omtaler – uden nogen form for diskriminering. Dette gælder også børn, der ikke er medborgere i landet.

Det er således uomtvisteligt, at asylsøgende børn omfattes af konventionens indhold.

Artikel 3:

Ved alle foranstaltninger, som handler om børn, hvad enten de varetages af offentlige eller private velfærdsinstitutioner, domstole, administrative myndigheder eller lovgivende organer, skal hensynet til, hvad der er bedst for barnet, komme i første række.

Der er tale om en parallel til begrebet et barns tarv, som bruges i daglig tale på det socialpolitiske område og i erklæringer om børns behov – selv om ordet ikke står i lovgivningen. På samme måde har vi alle en god og sikker fornemmelse af, hvad der er til et barns bedste i en given situation.

Det fremhæves ofte, at denne artikel fanger børnekonventionens overordnede hensigt: at bedømmelser vedrørende børn – uanset forum – skal ske *både* ud fra barnets ret til respekt for det unikke individ, han/ hun er *og* ud fra, at børn – netop fordi de er børn – er potentielt sårbare, hvilket medfører en udvidet ret til beskyttelse sammenlignet med voksne.

Artikel 6:

Fastslår ethvert barns ret til liv og udvikling.

Det rækker ikke med et forbud mod dødsstraf; der kræves positive tiltag for at beskytte et barns liv og fremme dets udvikling. Forældrene har det største ansvar for at støtte barnets udvikling. Staten skal hjælpe forældrene dermed.

I Danmark har vi over lang tid udviklet et offentligt socialt system, som ud fra det enkelte barns behov "skræddersyr" den nødvendige støtte til den individuelle familie - fra lette foranstaltninger til den allertungeste, at anbringe et barn uden for familien. Serviceloven danner rammen omkring alt dette.

Artikel 12:

Kaldes demokratiartiklen!

Barnet skal gives mulighed for at blive hørt i alle domstols- og administrative afgørelser om barnet – ud fra dets alder og modenhed.

I juli 2009 publicerede Børneretskomiteen en generel kommentar vedrørende artikel 12, hvor det særligt pointeres, at asylsøgende børn befinder sig i en udsat og sårbar situation – noget som stiller særlige krav til konventionsstaterne til at anstrenge sig for at udforske barnets oplevelser af migrations- og asylprocessen. Børn, som har været involveret i eller er flygtet fra en væbnet konflikt, kan behøve særlig hjælp til at udtrykke deres behov.

Inden vi her går i gang med sammen at se på enkeltsager, vil jeg fremhæve, at der i Danmark tilsyneladende er sket et skred, så flygtningepolitik nu er blevet til indvandringspolitik. Ingen, der har fulgt valgkampen, kan være i tvivl derom. Hvornår har I hørt en af de toneangivende politikere omtale flygtninges behov for beskyttelse?

Desværre behandles asylsøgende børn i familier som vedhæng til forældrene. Børnene høres ikke. I afgørelser er de kun lige nævnt ved navn og nummer. Har et barn psykiske sygdomme, der kan foranledige en afprøvning af barnets mulighed for at opnå en humanitær opholdstilladelse, kan barnet ofte ikke skaffe den til en forsvarlig sagsbehandling nødvendige lægeerklæring. Lykkes dette, afgøres ansøgningen ud fra et voksendiagnosesystem, som ikke er relevant eller dækkende børns situation.

Dernæst vil jeg fortælle, at Norge og Island har inkorporeret Børnekonventionen i deres lovgivning. Sverige har vedtaget at inkorporere konventionen i svensk lov, og et udvalg sidder netop nu og arbejder på den praktiske opgave med dette.

Danmark havde nedsat et udvalg til at undersøge, om vi skulle inkorporere FN's Børnekonvention – men i december 2014 blev det klart, at regeringen ikke ønskede dette.

Holger Kallehaug beskrev argumenteringen for en inkorporering af menneskerettighedskonventioner ved lov således:

at det sender det rette signal fra regering og Folketing til de retsanvendende myndigheder og befolkningen om, at vi tager konventionerne alvorligt, vil overholde, håndhæve og gennemføre konventionerne

at konventionerne øger retsbeskyttelsen af borgerne

at konventionerne bliver mere synlige og mere nærliggende at anvende - og dermed i sidste instans også mere anvendte.

Norge:

Asylsøgende børn bliver betragtet som både asylansøgere og børn (med ret til normal skolegang, til at blive hørt i asylprocessen, og til at opnå humanitært ophold, baseret på barnets tilknytning til Norge)

I Danmark betragtes børnene primært som asylansøgere – med mulighed for humanitært ophold i tilfælde af forældres meget, meget alvorlige sygdom. Vi gennemfører ingen selvstændig høring af børn i familier. Skolegangen gennemføres i mindre tilstrækkeligt omfang end for andre børn – og uden afgangsbeviser. Generelt afskæres disse børn fra en "almindelig" børnetilværelse. I børns liv kan man ikke mange år senere rette op på udviklingsforstyrrelser, der er opstået som en konsekvens af års ophold i en form for Ingenmandsland.

Konklusion:

Udlændingepolitik er ekskluderende.

Børnekonventionen er derimod inkluderende.

Styrkeprøven mellem disse to interesser frembringer situationer, hvor et barn ikke er et barn men alene henregnes til kategorien asylansøgere med objektive juridiske sager. Det gøres til et objekt for en sagsbehandling og bliver ikke betragtet som et subjekt i sin egen "menneskeret".

Mine svenske kolleger argumenterer for, at der i alle afgørelser i asyl- og flygtningespørgsmål skal indgå en børnekonsekvensanalyse.

Da Danmark i 1991 ratificerede FN's Konvention om Barnets Rettigheder og derved forpligtede sig til at overholde dens bestemmelser, udtalte den daværende socialminister, Else Winther Andersen:

Konventionen om barnets rettigheder giver, som navnet siger, en ret til barnet. Men den er også en opfordring og en udfordring til voksne: Vi skal kende konventionens bestemmelser, for at vi kan respektere dem.

Og her og nu vil jeg tilføje: Vi skal alle kende asylbørns vilkår for at kunne tilgodese vore forpligtelser og derved opfylde vort kollektive ansvar – såvel om børnenes retssikkerhed som omkring Danmarks overholdelse af FN's Konvention om Barnets Rettigheder.

Med det formål vil Inge Lyngé nu præsentere nogle sager fra asylbørns hverdag.